

Postanowienie z dnia 7 maja 2004 r., III CK 249/03

Kurator spółki akcyjnej ustanowiony w celu powołania jej organów nie ma uprawnienia do powołania zarządu i nie zastępuje walnego zgromadzenia ani rady nadzorczej tej spółki.

Sędzia SN Zbigniew Strus (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Bronisław Czech

Sędzia SN Kazimierz Zawada

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku "D.A.W.", S.A. w K. przy uczestnictwie kuratora Janusza D. o rejestrację, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 7 maja 2004 r. kasacji wnioskodawcy i uczestnika od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 13 stycznia 2003 r.

oddalił obie kasacje.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy oddalił zaskarżonym postanowieniem apelację wnioskodawcy "D.A.W.", S.A. w K. oraz uczestnika adwokata Janusza D., kuratora tej spółki ustanowionego przez sąd na podstawie art. 42 § 1 k.c. Wniosek zawierał m.in. żądanie zarejestrowania wpisanej w dziale B rejestru handlowego, prowadzonego przez sąd przed wejściem w życie ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 ze zm.) na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 lipca 1934 r. o rejestrze handlowym (Dz.U. Nr 59, poz. 511 ze zm.).

Sąd rejestrowy oddalił wniosek, uznając, że osoby podpisane nie są zarządem, ponieważ ukonstytuowanie tego organu przez kuratora było nieskuteczne. Spółka oraz uczestnik zaskarżyli postanowienie. Oddalając apelację Sąd Okręgowy wskazał, że kurator został powołany tylko w celu powołania organów uprawnionych do reprezentacji spółki, był wobec tego umocowany do zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia wspólników, natomiast nie mógł ustanowić składu zarządu i

radę nadzorczą ani dokonać zmiany statutu nawet w wypadku niezgłoszenia się akcjonariuszy na to zgromadzenie. Według poglądu wyrażonego w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, spółka nie prowadzi działalności gospodarczej, nie ma organów i nie są znani akcjonariusze lub ich następcy prawni, dlatego kurator powinien zawiadomić sąd opiekuńczy o braku możliwości powołania organów, a sąd podjąć czynności zmierzające do likwidacji spółki. W ramach uprawnień kuratora mieści się również „dokonanie wpisu” w rejestrze sądowym, nie ma jednak podstawy zapatrywanie skarżących, że kurator ma kompetencje wszystkich organów spółki.

Wnioskodawca i uczestnik zaskarżyli postanowienie Sądu Okręgowego, przytaczając jako podstawę kasacji błędne zastosowanie art. 42 § 2 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie oraz art. 398 i 623 k.s.h. przez przyjęcie, że kurator nie mógł powołać organów spółki akcyjnej ani dokonać zmiany statutu. Wnosili o uchylenie postanowień Sądu drugiej oraz pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnienie prawne wymagające rozstrzygnięcia przy rozpoznawaniu kasacji nie dotyczy stosowania art. 42 § 2 k.c., lecz jego wykładni. Skarżący nie zakwestionowali zapatrywania Sądu Okręgowego, że kurator uprawniony jest do zwykłych czynności organu zarządzającego, w tym do zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia wspólników i wyrazili pogląd, że w razie niezgłoszenia się uprawnionych kurator przejmuje statutowe funkcje tego organu.

Taka wykładnia nie może być zaakceptowana, nie daje się bowiem pogodzić z zadaniami kuratora określonymi zwrotem ustawowym „postarać się niezwłocznie”. Kurator ma zatem podjąć wszystkie dopuszczalne działania, aby osoba prawna mogła działać przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na niej statucie, jak wymaga tego przepis art. 38 k.c., lecz nie może zastępować tego organu. W tym kontekście należy uściślić pogląd Sądu Okręgowego o uprawnieniu kuratora do wykonywania – z definicji – „wszystkich zwykłych czynności organu zarządzającego”. Gdyby w odniesieniu do spółki akcyjnej przez zwykłe czynności rozumieć prowadzenie spraw spółki w rozumieniu art. 368 § 1 k.s.h., to ustanowienie kuratora równałoby się powołaniu zarządu jednoosobowego w sposób nieprzewidziany przez kodeks spółek handlowych.

Należy zauważyć, że warunkiem ustanowienia kuratora jest niemożność prowadzenia spraw spółki z braku powołanych do tego organów (art. 42 § 1 k.c.), a stan taki nie zachodzi w razie braku zarządu, przy istnieniu pozostałych organów przewidzianych w art. 368 § 4 k.s.h., ponieważ mogą one zarząd powołać w zwykłym trybie. Dlatego hipoteza art. 42 § 1 k.c. jest spełniona dopiero wówczas, gdy nie ma organów ustawowych (statutowych) zdolnych do powołania zarządu. Przyznanie kuratorowi w takiej jednak sytuacji wszystkich zwykłych funkcji organu zarządzającego oznaczałoby reaktywowanie spółki w ułomnym kształcie.

Powyższe wywody prowadzą do wniosku, że art. 42 § 2 k.c. określa kompetencje kuratora do czynności w nim wskazanych z podkreśleniem niezwłoczności wyrażającej *rationem legis* unormowania. Ingerencja państwa w sprawy podmiotu prawa prywatnego jest usprawiedliwiona koniecznością ochrony praw majątkowych, takich jak własność i inne prawa (art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji). Doznawałaby ona uszczerbku, gdyby majątek osoby prawnej był pozbawiony zarządu w ogóle albo gdyby cała jej działalność została oddana kuratorowi podlegającemu tylko nadzorowi sądu opiekuńczego, którego zadania jako organu wymiaru sprawiedliwości nie są ukierunkowane na pełnienie funkcji organów osób prawnych, lecz na ochronę praw jednostki. (...)

Naruszenie przepisu art. 398 k.s.h. nie może uzasadniać wniosku kasacji, ponieważ przepis ten stanowi, w jakich okolicznościach zwołuje się nadzwyczajne walne zgromadzenie wspólników. Zawarty w nim zwrot o osobach uprawnionych nie odnosi się do kuratora ustanowionego na podstawie art. 42 § 1 k.c. Również art. 623 k.s.h., powołany bez wymaganego wskazania, która jego część i w jakiej postaci została naruszona, nie usprawiedliwia przytoczonej podstawy kasacji. Zagrożenie rozwiązaniem (art. 623 § 3 k.s.h.) dotyczy spółki. Zadania kuratora dotyczące sanacji takiej osoby prawnej ograniczają się, jak wyżej stwierdzono, do starań o powołanie organów. Jeżeli okazało się to niemożliwe, o dalszym istnieniu tej osoby prawnej decydował będzie sąd rejestrowy, mający również uprawnienia do jej rozwiązania (art. 25 w związku z art. 39 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym). Należy pamiętać, że upływ terminu do wpisu w rejestrze prowadzonym według przepisów wymienionej ustawy nie powoduje utraty bytu prawnego spółki wpisanej do rejestru przed wejściem w życie tej ustawy (art. 9 ust. 2 i art. 9a ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym, Dz.U. Nr 121, poz. 770 ze zm.). Zmiany stanu prawnego polegające na

przyznaniu sądom rejestrowym uprawnienia do rozwiązywania m.in. spółek akcyjnych niewykonujących obowiązków w zakresie wpisów obowiązkowych uzasadnia odstąpienie od poglądu wyrażonego w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1992 r., I CRN 136/92 (nie publ.), że uprawnienie do rozwiązania spółki (w celu likwidacji) przysługuje również kuratorowi ustanowionemu na podstawie art. 42 § 1 k.c.

Z przytoczonych wyżej względów kasacja podlega oddaleniu.